

ДІАГНОСТИКА БАТЬКІВСЬКИХ СТАВЛЕНЬ ДО ПРОБЛЕМИ СТРАХІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ УДК 159.922.7

Світлана Юріївна Лоївська,
психолог, КЗ ДНЗ «Пролісок»,
м. Немирів

Актуальність дослідження. Визначальним у розвитку України сьогодні є формування нової системи суспільних відносин у різних сферах діяльності. Орієнтуючись на формування та становлення української нації, необхідно працювати над подоланням психолого-педагогічних проблем дитинства. Нестабільність життя в Україні є однією із детермінант виникнення кризових станів, стресів, психічних порушень, травм і, особливо, у дітей, оскільки діти найбільш піддаються негативним впливам, у зв'язку з незрілістю механізмів психологічного захисту. Враховуючи вище зазначене, діти потребують кваліфікованої психологічної допомоги з питань подолання страхів та їх корекції [1; 2].

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз психологічної, філософської та педагогічної літератури щодо досліджуваної проблеми, окреслив сутність базового поняття та дав змогу розглянути його крізь призму науково-психологічних досліджень вітчизняних та зарубіжних психологів.

Отже, страх і тривога стали всепроникаючими і глибинними явищами сучасного суспільства (Ф. Березін, В. Вілюнас, Р. Мей, А. Прихожан, Е. Фром). Феномен страху вивчався багатьма психологами та педагогами протягом останніх десятиріч. Зазначимо, що перші спроби описати проблему страху були зроблені філософами різних шкіл та напрямків (Аристотель, Т. Гоббс, Р. Декарт, А. Камю, І. Кант, С. К'єркегор, М. Монтень, Платон, Ж.-П. Сартр, Б. Спіноза, П. Тілліх, Л. Фейєрбах) (цит. за [2]).

У наукових працях вітчизняних дослідників, таких як: В. Вілюнас, Л. Виготський, О. Захаров, П. Каптерєв, О. Кондаш, М. Левітов, А. Леонова, І. Павлов, А. Прихожан, М. Сеченов та багатьох інших зазначено вагомий внесок у вивчення проблеми страхів.

У роботах зарубіжних вчених також міститься велика кількість інформації щодо страхів (Дж. Боулбі, Дж. Грей, У. Джеймс, А. Т. Джерсілд, Ф. Зімбардо, К. Ізард, Р. Мей, Ф. Ріман, Д. Уотсон, А. Фрейд, З. Фрейд, Е. Фром, К. Хорні) та ін. [2].

Мета наукової публікації. Метою статті є виклад результатів дослідження з виявлення поглядів батьків на актуальність проблеми страху у їх дітей старшого дошкільного віку та потреби у професійній корекційній допомозі з боку психолога.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричне дослідження проводилося у 2015 році у КЗ ДНЗ «Пролісок» м. Немирова. Надійність та вірогідність дослідження забезпечується репрезентативністю вибірки (це були батьки 40 дітей старшого дошкільного віку).

Батькам було запропоновано заповнити дві анкети. Як засвідчили дослідження, батьки сумлінно поставились до отриманого завдання, їх відповіді були чіткими, виваженими та структурованими.

За результатами дослідження, ми отримали наступні показники. На запитання «Чи помічали Ви, що Ваша дитина чогось боїться?» більшість батьків (86 %) помічають страхи у своїх дітей, однак 14 % батьків їх не виявляли, або вважають, що страхів у їх дітей немає. Однак на запитання, де необхідно було назвати конкретні причини прояву страхів всі батьки підкреслили, щонайменше один з проявів страху. Серед найбільш поширених причин і ситуацій, в яких проявляються страхи дітей були наступні: страх крові, лікарів, невдач, собак, темряви, вигаданих істот, незнайомих людей, страшних казок та мультиків, фізичних та моральних покарань, висоти, різких рухів та звуків, втрати рівноваги, кататися на велосипеді, страх болю, залишатися на самоті вдома, страх снів.

На запитання анкети щодо особливостей прояву страху дитиною, тобто як саме дитина демонструє, що вона боїться чогось, батьки виокремили наступні ознаки: плач, пручання, тривога, пошук захисту у дорослих (бере за руку чи проситься на руки), відходить на безпечну відстань, тікає або ж навпаки завмирає на місці (це може стосуватися собак, лікарів тощо), злість, паніка. Дані ознаки прояву страхів ми порівняли із тими, що виокремили після опрацювання психологічної літератури і можемо відзначити їх ідентичність. Однак батьки, можливо були дещо поверхневі у своїх відповідях на це питання, можливо через свою неспостережливість та неухважність щодо поведінки дітей.

Виявлено, що батьки розуміють, що страх не є продуктивною емоцією для їх дітей, тому питання страху їх дуже турбує і вони намагаються боротися із страхами. Найпоширеніший метод у роботі із страхом, який застосовується батьками - розмови-пояснення, які використовуються у повсякденних ситуаціях, інколи супроводжуються заспокоєнням дитини словесно. Ніхто з батьків не відзначив, що вони зверталися з цього приводу до фахівців. На жаль, батьки не усвідомлюють, що страх, як і будь-яка хвороба, потребує повноцінного дослідження, виявлення його причин та корекції функціональними методами. Дану ситуацію можна пояснити, неготовністю родин сприймати та активно впроваджувати психологічну допомогу у повсякденне життя, адже вважається, що страхи з віком минають самостійно [1]. Про це свідчить запитання, за результатами якого

переважна більшість батьків вказала на послаблення у дітей страхів (72 %). Однак 20,8 % батьків акцентують увагу на сталості страхів, які не змінюються впродовж певного періоду життя дитини, що дає нам підстави стверджувати та наполягати на професійній роботі психолога із страхами. На важливість корекційного впливу психолога засвідчує й наявність батьків, які фіксують посилення певного страху. Лише 3,6 % батьків відзначили зникнення страху у дітей із віком.

Нами виявлено, що є батьки, які вважають, що страх є корисним (36 %), аргументують свою думку наступним: «дитина остерегатиметься деяких речей, людей», «дитина буде в безпеці», «не буде робити того, що боїться», «дитина буде обережнішою», «страх – регулятор якості життя», «страх зробить дитину відповідальнішою». В той же час 64 % батьків не вбачають користі у страхові. Вони розуміють, що риси характеру, поведінка, які проявляються, коли дитина проявляє страх не співпадають з тими, які б вони хотіли бачити у своїх дітей, майбутніх громадян. Узагальнивши відповіді батьків, ми виокремили найпоширеніші риси особистості, які батьки прагнуть виховати у своїх дітей: охайність, самостійність, мужність, чесність, порядність, відповідальність, працьовитість, комунікабельність, ввічливість, впертість, людяність, милосердя, інтелектуальність, справедливість, доброту, емпатійність, повагу, цілеспрямованість, дружелюбність, сміливість, вихованість, щирість, відвертість.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Батьки помічають наявність страхів у переважної більшості дітей.
2. Найпоширенішими страхами у дітей старшого дошкільного віку, на думку батьків, це страхи собак, страшних історій, темряви, незнайомих людей, лікарень, різких рухів та звуків, болю, самотності.
3. Найбільший перелік страхів, які було виявлено у дітей становить – 7 видів. У дівчаток, в порівнянні з хлопчиками, перелік страхів більший (4 проти 3).

Перспективами подальшого дослідження може стати виявлення причин страхів, врахування гендерних відмінностей у їх прояві та розробка адекватних програм психокорекції.

Список використаної літератури

1. Карпенко Н. Диференціація та діагностика окремих видів страху у дітей // Початкова школа. - 2002. - № 3. – С. 4-7.
2. Щербатых Ю. Психология страха: популярная энциклопедия / Ю. Щербатых. – М.: Изд-во Эксмо, 2003. – 512 с.